

Hil' Shabbat Chaburah: Wet Wipes And Napkins (Dosh 5 - Socheit 3)

Fall 5779

R' Yisroel Meir Rosenzweig - enrosenzweig@gmail.com

1. R' Avraham Bornstein [1839 - 1910, Poland], Eglei Tal, Dosh 11

הסוחט את הבגד להוציא ממנו משקין שנבלעו בו חייב משום דש. במה דברים אמורים בבגד פשתן או צמר גפן וכיוצא בו שהוא גידולי קרקע. אבל בגד שאינו גידולי קרקע פטור. ויש אומר שלעולם פטור משום דש וכן עיקר:

- Wringing out a wet cloth is also often categorized as the melachah of מלכן.

2. Talmud Bavli [5th Century, Iraq], Ketubot 6a [Steinsaltz/Koren transation]

והאמר רב שימי בר חזקיה משמיה דרב האי מסוכריא דנזייתא אסור להדוקה ביומא טבא בההוא אפילו ר"ש מודה דאביי ורבא דאמרי תרויהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות

But didn't Rav Shimi bar Hizkiyya say in the name of Rav: In the case of this cloth stopper of a barrel [nazyata], it is prohibited to insert it tightly in the spout of the barrel on a Festival, because in the process liquid will be squeezed from the cloth, and squeezing liquids is prohibited on Shabbat and Festivals. Apparently, Rav prohibits even unintentional actions. The Gemara answers: In the case of the barrel, even Rabbi Shimon concedes, as it is Abaye and Rava who both say: Rabbi Shimon concedes in the case of: Cut off its head and will it not die, i.e., a case that involves inevitable consequences like the decapitation of an animal, that the action is forbidden. Here, the liquid will inevitably be squeezed from the cloth.

3. Talmud Bavli [5th Century, Iraq], Shabbat 143a

משנה. בית שמאי אומרים: מעבירין מעל השלחן עצמות וקליפין, ובית הלל אומרים: מסלק את הטבלא כולה ומנערה. מעבירין מלפני השלחן פירורין פחות מכזית, ושער של אפונין, ושער עדשים - מפני שהוא מאכל בהמה. ספוג, אם יש לו עור בית אחיזה - מקנחין בו, ואם לאו - אין מקנחין בו. (וחכמים אומרים:) בין כך ובין כך ניטל בשבת, ואינו מקבל טומאה. **גמ'** ספוג, אם יש לו בית אחיזה - מקנחין בו, ואם לאו - אין מקנחין בו. אתאן לרבי יהודה, דאמר דבר שאין מתכוין - אסור! - בהא אפילו רבי שמעון מודה, דאביי ורבא דאמרי תרויהו: מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות.

4. Talmud Bavli [5th Century, Iraq], Yoma 78a

אמר ליה לרב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי: בר אריא! תא אימא לך מילתא מעליתא דהוה עביד אבוך, מטפחת היה לו בערב יום הכפורים ושורה אותה במים ועושה אותה כמין כלים נגובין, ולמחר מקנח בה פניו ידיו ורגליו.

5. Rambam [1135 - 1204, Spain, Egypt] - Raavad [1125 - 1198, France], Hil' Shabbat 22:15

המכבס חייב משום מלכן, והסוחט כסות חייב מפני שהוא מכבס, לפיכך אסור לדחוק מטלית או מוך וכיוצא בהן בפי האשישה וכיוצא בה כדי לסתמה שמא יבא לידי סחיטה, ואין מקנחין בספוג א"כ יש לו בית אחיזה שלא יסחוט, ואין מכסין חבית של מים וכיוצא בה בבגד שאינו מוכן לה גזירה שמא יסחוט. **+/השגת הראב"ד/** ואין מקנחין בספוג אלא אם כן יש לו בית אחיזה שלא יסחוט. **א"א הצרפתים (עי' רש"י שבת קמג ד"ה אין מקנחים)** מפרשים כן וקשיא לי כי יש לו בית אחיזה מאי הוי, אי אפשר לקנח בלא סחיטה, ואני אומר כיון שיש לו בית אחיזה הוה ליה כצלוחית מלאה מים שמריק ממנה מים אבל כשאין לו בית אחיזה הוה ליה כבגד ואסור לסחטו. +

<http://www.sleeksensation.com/kosher-certification>

6. R' Yitzchak Yaakov Weiss [1902 - 1989, Poland, Romania, England, Israel], Shu"t Minchat Yitzchak 10:25

בנדון ניירות רטובים הנעשה לנגב הקטנים שמתנטפים בעת עשיית צרכם, הנקרא (בעיבי וייפס), ויצא כב"ת לדון אי שרי לנגב בהם הקטנים בשבת ויו"ט, ומע"כ דעתו נוטה להתיר, אך אינו כן דעת הרבנים הגאונים מוהר"י ראטה שליט"א וגיסו מוה"ר יהודא משלם פאלאטשעק שליט"א שניהם נוטים להחמיר, וכן נלענ"ד כי הצדק עמהם...

ומ"מ בנוגע לנד"ד צדקו דבריהם של הגאונים הנ"ל, במה שירדו לדון בכל פרט ופרט שבצדדי היתרא הנזכרים בדברי כב"ת, והסיקו דאין להקל בנד"ד, וביותר במה שכתב כב"ת דכל ההשתמשות בהבעיבי וייפס הוא רק להקל הטירחא, דהרי אפשר לרחצו במים ולנגבו אח"כ בזה בודאי אין להקל כמבואר בדבריהם

וכ"ז אף בנוגע לתינוק לאחר המילה, על אחת כו"כ בתינוק בריא שאפשר לעשות באופן המותר בלא שאלה כלל כנ"ל, אין להקל לעשות בדרך שאלה כנלענ"ד.

7. R' Yitzchak Yosef [1952 - , Israel], Yalkut Yosef, Shabbat 3, Dosh 38

לח. כבר ביארנו לעיל (סימן שב סעיף לא) שמותר לקנח תינוק בממחטה לחה כשהוא עושה כן בנחת. וכן הדין במי שקנח עצמו בנייר טואלט לאחר שהרטיבו במים, שאם עושה כן בנחת יש לו על מה שיסמוך להקל. (מט)

8. R' Yitzchak Yosef [1952 - , Israel], Yalkut Yosef, Shabbat 2, 302:31

לא. י"א שמותר לקנח בנחת תינוק שעשה צרכיו בממחטה לחה. [ובלבד שיפרידנה מער"ש]. וכן מותר להרטיב נייר טואלט ולקנח בו בנחת בשבת, ואין בזה חשש סחיטה. ויש חולקים. והמיקל במקום צורך יש לו ע"מ לסמוך. (לט)

9. R' Moshe Feinstein [1895 - 1986, Russia, USA], Igrot Moshe OC II 70

ולשרות נייר במים לקנח איזה דבר ומשליכים לאיבוד, פשוט שאין לאסור דלא שייך מלבן בנייר ההולך לאיבוד, ואף אם הוא נייר שנשאר קיים נמי לא מתלבן במים אלא מתקלקל וכששורהו במים לא יחוש על הנייר להוציא המים ממנו, ועדיף מבגד העשוי לפרוס על החבית שמותר משום שאינו חושש לסחוט, ובנייר אף בכל נייר אינו חושש לסחוט וכ"ש כשהולך לאיבוד ע"י מים שאין לחוש שיסחוט. אך אולי דמי לספוג שצריך לבית אחיזה משום שגם במים הוא סחיטה דמפרק, דפשוט לשון הטור וש"ע הוא במים דלא כתוס' כתובות דף ו' שפירשו לענין שמן, ואף שברמב"ם פכ"ב משבת הט"ו שג"כ משמע שהוא במים מפורש שהוא משום מלבן שזה לא שייך בנייר, מ"מ בטור וש"ע משמע שהוא משום סחיטה דמפרק המים שבו דלא הזכירו מלבן, ואף שלא בכלי שהוא לאיבוד סברי שאסור מדרבנן דלא כהערוך אלא כהחולקים שהביא המחבר /סי' ש"כ/ בסעיף י"ח, וסחיטה זו אפשר איכא גם בנייר. אבל מסתבר דבנייר אין להחשיב זה לסחיטה דלא נבלע בתוך הנייר ואף שעכ"פ יש לאסור מדרבנן דהא גם בשער שודאי לא נבלע אסור מדרבנן כדאיתא במ"מ פ"ט משבת הי"א, מ"מ כיון דאינו בתוך כלי וגם אין דרך לסחוט מים מנייר כלל לא לצורך המים ולא למלבן ואינו מתכוין לזה יש להתיר כדאיתא /סי' ש"כ/ בסעיף י"ח שמתירין בתרתי לטיבותא, וה"נ איכא תרתי לטיבותא. וגם אפשר ליכא פ"ר בנייר שאין מחזיקין בחזקה אלא לפי מה שמזדמן שודאי אין לאסור בלא מתכוין לסחוט.

10. R' Yisroel Belsky [1938 - 2016, USA], Shulchan HaLevi ch.7

ו. שימוש במגבונים לחים (baby wipes) לתינוק

שאלה: האם מותר להשתמש במגבונים לחים לתינוק בשבת, או שיש בזה איסור סחיטה. והאם מותר להרטיב ממחטה (facial tissue) או מגבת נייר (paper towel) בשבת ולנקות על ידם איזה לכלוך או טינוף?

תשובה: מגבונים לחים דקים, שהמים צפים על גבם ואינם ספוגים בתוכם, מותר להשתמש בהם בשבת. מגבונים לחים עבים, שהמים ספוגים בתוכם וכשלוחצים אותם בעת השימוש המים יוצאים לגוף המתנקה, אסור להשתמש בהם בשבת. אין ראוי להרטיב ממחטות או מגבות נייר ולנקות עמהם בשבת, אלא ירטיב את הגוף שרוצה לנקות ואח"כ ינגבו עם מגבת נייר.

א. מגבונים לחים בשבת: איתא במס' יומא (עח ע"א) "אמר ליה לרב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי, בר אריא תא אימא לך מילתא מעליתא דהוה עביד אבוך, מטפחת היה לו בערב יום הכפורים ושורה אותה במים ועושה אותה כמין כלים נגובין, ולמחר מקנח בה פניו ידיו ורגליו. ערב תשעה באב שורה אותה במים, ולמחר מעבירה על גבי עינו". ועי"ש בגי' רש"י, שגם מטפחת שהיתה שרויה במים בערב יוה"כ ונסחטה אסור להשתמש בה ביוה"כ, דעדיין אפשר לסוחטה. והתם בגמ' איירי לא ששרו את המטפחת במים, אלא "ערב יום הכפורים מביאין לו מטפחת ומקנח בה ידיו ולמחר פושטה ומעבירה על עינו והיא לחה קצת מקינוח הידים דאתמול". וכן מסקינן להלכה בשו"ע (אור"ח סי' תריג סעי' ט) עי"ש. וא"כ יש לחשוש גם במגבונים אף שהם סחוטים מן המים שעליהם, עדיין יש חשש שמא תוך כדי שימוש בשבת יסחט אותם כדי להוציא את מעט המים שעדיין נותרו ספוגים בהם.

ומרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל נקט להלכה שמגבונים שהם מאד רטובים מותר להשתמש בהם בשבת. כיון שכל פעולת הניקוי נעשית ע"י המים שמחוץ למגבונים. ואף שיתכן שבעת הניקוי תיסחט איזו לחלוחית מתוך המגבון לחוץ, אין בכך כלום מפני שאינו פסיק רישא, ואינו צריך לה כלל, מפני שהרטיבות שע"ג המגבון יש בה די והותר מהנצרך לו בכדי לנקות. אמנם במקרה שהמגבון אינו רטוב, כגון שעמד בחוץ והוא כבר יבש למחצה, אז יצטרך לנוזל שהוא בפנים כדי לעשות את הפעולה שלו, ואז קיים חשש של סחיטה.

וכיום שהרבה מהמגבונים הם עבים ורוב הרטיבות ספוגה בתוכם, ובעת שלוחץ את המגבון על הגוף המתנקה יוצאת הלחות מתוך המגבון אל הגוף המתנקה, הרי זו סחיטה, ואסור לעשות כן בשבת. ועל כן יש להזהר בזה מאוד, וקודם שיבוא לסמוך על היתרו של מרן בעל האגרות משה זצ"ל, יכרך בוודאות גמורה שהמגבונים שבידו מתאימים לאותם שהתיר מרן הגר"מ זצ"ל.

ב. פחיטה בנייר: אם מותר להרטיב ממחטת נייר (טישו) ולנגב בה אח"כ. הנה באמת יש מקום להתיר בזה, מפני שמצינו שני סוגים של סחיטה, האחד הוא תולדה של ליבון - כיבוס, וזה אינו נוגע לטישו, שהטישו מתפורר ולא שייך לומר שיש כאן "ליבון". והאיסור השני של סחיטה הוא תולדה של מפרק. וגם זה לא שייך אם ירטיב את הטישו עד שיהיו שם הרבה מים ע"ג הטישו מבחוץ. וא"כ שפיר יש להתיר מכה אותו החשבון שהזכרנו במגבונים של התינוקות כשהם רטובים מאוד (וכן נקט באג"מ אור"ח ח"ב סי' ע, עי"ש).

ג. הדרך הראויה לניקוי: אבל הפשוט ביותר לעשות כמו שהיו עושים עד לפני כמה שנים, בטרם היו אותם מגבונים, שהיו מזלפים את המים ביד על השטח שרוצים לשטוף, ואח"כ מנגבים עם המגבת. כי מן הראוי לעשות בזה סייג ולא להתקרב אל האיסור.

ד. סחיטה בנוזל סמיך: לקחת ממחטות נייר ולשים עליהם שמפו או סבון נוזלי או שמן תיגוקות, אף שהם סמיכים ואינם נספגים כ"כ בתוך הנייר, מ"מ אין פשוט כ"כ להתיר, מפני שנייר הטישו מטבעו עשוי לספוג הרבה מאד, וקשה לדעת אילו נוזלים הם הנספגים ויוצאים ע"י לחץ ואילו נוזלים אינם נספגים. אמנם אם בטוח הוא ששום דבר לא נספג בנייר ואין כאן סחיטה, מותר לעשות כן. אבל הדרך הנכונה והפשוטה היא כמ"ש, שישפוך את הנוזל על גוף התיגוק וינקה אותו ע"י הנייר, שבזה מונע כל שאלה של סחיטה.

11. R' Tzvi Pesach Frank [1874 – 1960, Lithuania, Israel], Shu"t Har Tzvi OC 1:190

+/מתוכן הענינים/ להגרי"מ חרלפ ז"ל+ קנוח בשבת בנייר רטוב.

ע"ד השאלה אם מותר לקנח בשבת בנייר רטוב במים משום חשש סחיטה.

הנה לא הזכיר כת"ר אימתי הוא שורה את הנייר, ומתוך דברי כת"ר נראה שהוא שורה את הנייר מערב שבת, והשאלה היא רק על הקינוח משום סחיטה. ולכאורה זה דומה להא דאיתא בגמרא יומא (דף עח ע"א) דאסור לשרות בערב יום הכפורים מטפחת ולמחר יקנח בה פניו (אם לא שעושה אותה כמין כלים נגובים) משום חשש של סחיטה, וברמ"א או"ח (סימן תריג) העלה לאיסור גם אם שורה מפה מבעוד יום ועושה אותה כמין כלים נגובים, דחיישינן שמא לא תנגב יפה ויבוא לידי סחיטה.

אולם בנידון שלפנינו לכאורה יש מקום להיתרא, ואקדים את הידוע שלדעת ר"ת ודעימיה (ראה תוס' שבת דף קיא ע"ב וכתובות דף ו ע"ב ד"ה מסוכרייתא וברא"ש שבת פכ"ב סימן ד) יש שני מיני סחיטה בבגדים. א' סחיטה ממים שנבלעו שאיסורה רק משום מלבן, שמשום מפרק אין לאוסרה משום שהמים הולכים לאיבוד. ב' סחיטה משאר משקין שנבלעו בו משום מלבן אין לאוסרה משום שבשאר משקין אין מלבנים בהם ואיסורה הוא משום מפרק תולדה דדש אם הוא צריך למשקין, ואם אין צריך למשקין הנסחטים והם הולכים לאיבוד אין זה בכלל דישה ומותר לכתחילה. אולם הר"ן בשבת (פי"ד) ועמיה עוד פוסקים סוברים שגם אם המשקה הולך לאיבוד מ"מ אסורה מדרבנן (עיין מג"א סימן שכ ס"ק כג). אולם גם להר"ן ודעימיה האוסרים מדרבנן אינו אלא במכויין לסחיטה אבל אם אין מכויין לסחיטה והוא רק פסיק רישא, הרי אם המים או המשקים הולכים לאיבוד הוי פסיק רישא דלא ניחא ליה שלדעת הערוך מותר לגמרי ולשאר פוסקים אסור. והנה מדברי המחבר (סימן שכ סעיף יח) משמע שלענין פס"ר דלא ניחא ליה דעתו להחמיר כשאר הפוסקים שאסור מדרבנן ומ"מ לענין סחיטה בשאר משקין כשהמשקין הולכים לאיבוד מבואר שם מדבריו שהעולם נוהגין בזה היתר והניחם על דעתם להקל בענין זה, והטעם שם מבואר במג"א (ס"ג) דהוא משום שיש בזה עוד קולא, דמכיון שהמשקין הולכים לאיבוד לא דמי לדש בכלל, עיי"ש במג"א ובביאור הלכה.

ועכשיו נחזור לענין מקנח בכלים הרטובים במים, שיש לחלק בענין זה בין הסוגיא דיומא לנידון שלפנינו, שבסוגיא דיומא שלוקח מטפחת הבלועה מים ומנגב בה את פניו, הרי אם יסחוט את המטפחת חייב משום מלבן ואין בזה נ"מ אם זה נקרא שהמים הולכים לאיבוד, משא"כ בנידון דידן יש לומר דאין בזה משום מלבן, דכל החשש של סחיטה הוא בשעת הקינוח ובשעת הקינוח הרי מלכלך הוא את הנייר ואיך אפשר לומר שהקינוח בנייר המביא לידי סחיטה יהא אסור משום ליבון שמלבן את הנייר, בשעה שבשעת הסחיטה ובפעולת הקינוח הוא מלכלך את הנייר וזורקו, (ועדיף יותר מהא דמבואר שם בתוס' שבת לענין קינוח ע"י לכלוך, וברמ"א סימן שב סעיף י עיי"ש).

ומה שיש להסתפק בזה הוא אם יש לאסור כאן משום מפרק, שהרי הטעם בכל סוחט בגד מן המים שאין בו משום מפרק הוא משום שהמים הנסחטים הולכים לאיבוד, משא"כ בנ"ד הרי צריך להנסחט כדי לקנח בו יותר טוב שהוא לח יותר, ואפשר שזה לא נקרא שהמים הולכים לאיבוד

עוד י"ל שבנ"ד אפילו אם יסחוט לא יהא איסור מן התורה משום שאין המים הבלועים בתוכו בטבע, ודמי לכבשים ושלקות דקיי"ל כשמואל שאחד כבשים ואחד שלקות פטור אבל אסור, משום שהמים לא גדל בתוכם (רמב"ם הלכות שבת פרק כא הלכה יג ויעו"ש במ"מ, טוש"ע סימן שכ). אלא שבבגדים אעפ"י שאין המשקין גדלין בתוכם מ"מ עדיף משלקות לענין זה לפי שבבגדים שנבלעו משקים בתוכם עומדים הם לסחיטה (כן מבואר ברא"ש שם פכ"ב סימן ד), משא"כ נייר שבלע משקין אין עומד הוא לסחיטה ולא עדיף משלקות שאין הסחיטה אלא מדרבנן וכיון שאפילו אם יסחוט לא הוי אלא מדרבנן, שוב י"ל דלא גזרינן שמא יסחוט דהוה גזירה לגזירה.